

Báb-lét (színházkritika)

... és újjászület, zeneszerző-rendező: Pap Gábor, MU Színház

Forrás (<http://www.konyvjelzomagazin.hu/hir/szulet-szeret-hal-es-ujjaszulet--szinhazi-eloadas-kiss-judit-agnes-szovegeibol>)

„A darab szövete: líra. Ideje az első szótól az utolsó szóig lírai idő, akár egy Chopin-szonátáé, tehát valójában nem létezik. Amennyiben hallásunk és technikánk megengedné, egyetlen akkordban le lehetne ütni.”[1] – írja Pilinszky János *Síremlék* című színművéről. Talán nem túl távoli közelítés a *Trainingspot Társulat* új bemutatójához Pilinszky gondolata. Az *... és újjászület* című song-opera a zeneiségen túl állapotyszerűségével, stilizált, bábokat idéző szereplőivel a pilinszkyi színházesztétikával rokonként jelenik meg. Az előadásnak ebben az értelemben párhuzama lehet a *Hopp Art Társulat* 2014-ben színpadra állított *Urbi et orbi*a (Pilinszky *„Urbi et orbi” a testi szenvedésről* című színművét Rusznyák Gábor rendezésében mutatták be). Mindkét előadás zenére épül, absztrakt képekkel él, látomásszerűvé válva furcsa időtlenségbe, „lírai időbe” helyeződik. Ebben a dimenzióban valójában nincsen kezdet és vég, az előadás „egyetlen akkord” végtelenített idejévé válik.

Az idő kérdése az *... és újjászület* esetében kiemelt szerephez jut. Az elfekvő kilátástalanságát tematizáló előadás központjában a születés, újjászületés motívuma áll. Ennek ambivalens jellegére már a cím is rámutat. Amorf foszlányként, a beszédképesség és képtelenség határán egyensúlyozva, a nyelvi hiba ellenére képes megfogalmazni, kifejezésre juttatni valamit abból a vágyból, amely az elfekvő lakóit meghatározza. Az artikuláltságtól távol kerülve az énekelt szövegek zavaros, egymásba folyó jellegéhez közelít. Az előadás minden verbális közlése zenei. A szöveg azonban gyakran érthetlenné válik a kánonszerű megvalósulás hatására. Az egyes „song”-okon belül sokszor ismétlődnek bizonyos sorok, egyes szavak, ezáltal a néző akaratlanul is beléjük veszik. „Bizonytalanná vált” pozíciója visszahat a zene befogadására, így a zene kaotikus volta még hangsúlyosabbá válik. Az előadás háttérbe szorult verbalitása ahelyett, hogy negatívumként jelenne meg, inkább előnnyé válik. Zavaros egyveleggé stilizálódva pontosan kifejezi azt az élethelyzetet, amelybe az elfekvő alakjai kerültek.

A szereplők fehér ruhájukban kísértetszerűek. Egyik olyan, akár a másik, bábuuká redukálódtak – és ez

alól nem képez kivételt az orvos alakja (Boros Ádám) sem, aki épp oly idegenként, identitás nélkülként jelenik meg, mint a betegek. A figurák báb-voltát az arcokra festett maszkok tovább hangsúlyozzák. A fehérre bekent arcokon megjelenő erősen karakterizált vonások: határozott, felhúzott szemöldökök, karikás szemek a realitástól eltávolodva, az álmok, a fikció terébe utalják az alakokat. A maszkok a szereplőkkel furcsa viszonyban állnak: az elnagyoltan, tipizáltan megjelenített arcok mintha olyan identitást vázolnának, amelyekkel a figurák egyike sem rendelkezik az elfekvő sematizáló légkörének következtében. Ezáltal a maszkok az alakok ellenpontjaiként is megjelennek. Itt az „álarcok” nem a személyiség megvonását célozzák egy másik karakter felvételének érdekében, hanem elfedik, legalábbis megkísérlik láthatatlanná tenni az identitás teljes hiányát.

Forrás (<http://www.konyvjelzomagazin.hu/hir/szulet-szeret-hal-es-ujjaszulet--szinhazi-eloadas-kiss-judit-agnes-szovegeibol>)

A színpad álomszerű, lírai világát egy óriási, fehér drapéria uralja, amely megjelenik takaróként (ezzel egyúttal egymáshoz is láncolva az alatta sorban fekvő alakokat), függönyként, burokként: ezekben a szerepekben egyszerre védve és határolva el a (kül)világtól a figurákat. Ahogy a magasból lóg le, eltakar, megvonja a tekintettől a látványnak azon elemeit, amit nem szabadna látni: az elfekvő kegyetlenségét, amely a még megmaradt emberi méltóságtól is megfoszt – árnyjátékként azonban látja a néző, ezáltal lelepleződik a szándék.

Az előadás absztrahált jellege különös viszonyulást eredményez az ábrázolt világhoz. A redukált színpadkép egyfajta minimalizmusból kiindulva egy annál jóval gazdagabbnak feltűnő teret tár fel a drapériával való játéknak-, a fényeknek-, az alakok mozgásának köszönhetően, ezáltal a látványvilág viszonya az elfekvő közegéhez ambivalenssé válik. Az esztétizálás uralkodik el, amely nem mond ítéletet az ábrázolt világ felett, nem akar morális döntésre kényszeríteni. A felvett nézőpont azonban kérdésessé válik. Miközben inkább belülről rajzolja fel az elfekvőt, a stilizálásban megjelenő értelmezési irányok (gondoljunk akár csak a bábukká absztrahált alakokra) egy külső viszonyulásnak a lehetőségét is magukban hordozzák. Ezt a kettősséget viseli magán a remény kérdése is, amely végig ott munkál. Meg akar szülni egy Bábocskaként emlegetett lény, a szülésnek azonban még nincs itt az ideje. A terhesség léte valós és képzelet határán mozog – eldönthetetlen, hogy nem csupán az elfekvő lakójának beteges képzelete-e. Amennyiben a terhességet tévképzetként értelmezzük, a szülés, születés aktusa irrelevánssá válik, az újjászületés narratívája jut szerephez. A terhesség hallucinációja így csak a helyzetből való kitörésre irányuló vágy. Egyszerre van jelen azonban az újjászületés lehetősége és lehetetlensége – a figurák belső intenciója, reménye, hogy a születés létezik és a (befogadó) külső nézőpont(ja), ahonnan a szereplők motivációja képtelenségnek tűnik. Az előadás kezdetétől jelen van egy a színpad felett hintázó alak (Jobbágy Kata). A furcsa figura az emlegetett Bábocskával válik megegyeztethetővé. A színpad világa fölött lebegve eltávolodik az elfekvő lakóitól, elválni mégsem képes tőlük, jelmezét tekintve (ő is ugyanolyan fehér zsákszerű ruhában van, mint mindenki más) beilleszkedik a többi figura által vázolt képbe. Helyzetének kettőssége egyúttal az elfekvő egész világára is rávetíthető: ebben az értelemben az elfekvő lakóinak nagyon is kétes helyzetét – az élethez való

vékony kötődésüket szimbolizálja.

Forrás (http://www.port.hu/gallery_200078522/pls/me/media.print_media_gallery?i_area_id=20&i_object_id=78522&i_media_id=826561&currpic=826561&i_is_picture=1&i_is_video=1)

A kiválás és háttér kapcsolata végig kérdéses. Az elfekvő alakjai közül a „várandós” nő figurája emelkedik ki, aki skizofrén kettősségben jelenik meg (Benya Katalin, Manyasz Erika). Ők is ugyanolyanok, mint mindenki más, akit a színpadon látunk – ebben az értelemben beleolvadnak az elfekvő világába, annak elszemélytelenítő jellege kihat mindenkire, mégis felmerül annak eshetősége, hogy ő más, mint a többiek. Van benne valami egyedi tulajdonság, ami képes előtérbe állítani, kivonni őt a neutralizáló hatás alól. Erre mutat a két alak – Bábocskáéhoz hasonlóan – pirosra festett szája (a többi alaké fekete). Azonban a figura skizoid megkettőzése már elbizonytalanítja a felsejlő egyediséget: nem egy figura önmagában válik ki, hanem kettő, akikhez egyúttal egy harmadik is hozzákapcsolódik: Bábocska, a megszületendő gyermek. Ahogyan terhesnek akar látszani – amelyre azonban nem utal semmi erőltetett gesztusain kívül – zavarodottá válik. Értelmen nélkülüként pedig éppen úgy jelenik meg, mint az elfekvő többi névtelen alakja – tulajdonképpen neki sincs neve a kezdetektől fogva. Önmagára záródik az elfekvő tere, ahol az alakok egyformaságát csak a helyzetükből fakadó egymáshoz fűző viszonyok árnyalják (értsük ez alatt akár a konkrét színpadképekből fakadó kapcsolatokat, melyet pusztán a fizikai térben elfoglalt hely határoz meg), ebben a hálóban azonban a felcserélhetőség az egyetlen szabály.

A születés-újjászületés kérdésére választ az időtlenség adhat. Amennyiben az ... és újjászületet mint állapotot, illetve az ahhoz kapcsolódó fantáziák, imaginárius képek megjelenítését értelmezzük, nem történhet változás, így nincs sem születés, sem újjászületés. Ebben az interpretációban az előadás végén megszülető Bábocska nem lehet valós. A Jobbágy Kata által mozgatott báb azonban, annak ellenére, hogy ő a többi alakkal ellentétben valóban bábu, mégis jóval élettel telibbnek tűnik korong alakú arcán lévő hatalmas szemeivel, tátott szájával – talán már zavaróan is.

Kintli Borbála

... és újjászület, Trainingspot Társulat

bemutató: 2016. január 19.

Szereplők: Benya Kata, Boros Ádám, Buzási Fanni, Enghy Ábel, Fodor Katus, Ivák Bence, Jobbágy Kata, Manyasz Erika, Németh Eszter, Pozsgai Zoltán Péter

Író: Kiss Judit Ágnes

Zeneszerző-rendező: *Pap Gábor*

Rendező munkatársa: *Bora Levente*

Dramaturg: *Németh Eszter*

Munkatárs: *Bagaméry Orsolya, Jókuti Fruzsina*

Díszlet: *Takács Ádám*

Fény: *Solymos Tamás, Fürtös Gábor*

Trénerek: *Láposi Terka, Körömi Gábor*

Közreműködik: a Dráma Szutra Zenekar

Támogatók: MU Színház, SÍN Kulturális Központ, Zöld Macska Diákpince, Vörösmarty Mihály Gimnázium

[1] Pilinszky János: „Hogyan és miért?” in. *Uő. összegyűjtött művei – Tanulmányok, esszék, cikkek II.* szerk. Hafner Zoltán, Századvég, Budapest, 1993, 230–231.

This entry was posted on 2016. április 23. szombat at 11:33 and is filed under [csak a hálózati kiadásban](#), [Kintli Borbála](#), [kritika](#), [Színház](#). You can follow any responses to this entry through the [RSS 2.0](#) feed. You can [leave a response](#), or [trackback](#) from your own site.